

เครือข่ายธุรกิจ ของนักการเมืองไทย*

วิชุดา สาริตพร**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองไทยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจต่างๆ ที่ได้รับโครงการของรัฐที่มีมูลค่าสูงของแต่ละกระทรวงในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ไปดำเนินการ และ ๒) ศึกษารูปแบบเครือข่ายความสัมพันธ์ของเครือข่ายนักธุรกิจ นักการเมือง และโครงการจัดซื้อจัดจ้างในกระทรวงต่างๆ รวมทั้งโอกาสในการดำเนินโครงการรัฐของบริษัทเหล่านั้น งานวิจัยนี้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ซึ่งรวบรวมได้จากกรมบัญชีกลาง ร่วมกับฐานข้อมูลธุรกิจที่จดทะเบียน และรายชื่อกรรมการผู้บริหารของกรมพัฒนาเศรษฐกิจ กระทรวงพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่า มีการกระจายโครงการอย่างผิดปกติของบางกระทรวงซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจภาครัฐบางกลุ่ม กับผู้ได้รับโครงการไปดำเนินการภาคเอกชนบางราย อันเป็นหลักฐานการดำรงอยู่ของเครือข่ายธุรกิจการเมือง และมีแนวโน้มว่าในอนาคตกลุ่มธุรกิจการเมืองจะยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไป และมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากพรรคการเมืองต่างๆ ยังคงต้องการทุนสนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมือง เพื่อชนะการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันเมื่อนักการเมือง และ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองไทยซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายข้อมูลการเมืองไทย (Thailand Political Database, TPD) ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา และ ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว ที่ริเริ่มให้ทำการศึกษาและสนับสนุนให้การวิจัยสำเร็จลงได้

** อาจารย์ประจำสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และนักวิจัยเครือข่ายข้อมูลการเมืองไทย (TPD)

พรรคการเมืองเหล่านี้เข้าสู่อำนาจก็จะหาโอกาสต่างตอบแทนผลประโยชน์กับกลุ่มทุนธุรกิจ ดังนั้น การป้องกันและรู้เท่าทันความซับซ้อนของธุรกิจการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศจึงมีความสำคัญ และต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ในการร่วมกันตรวจสอบดูแลสิทธิประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติ

บทนำ

“ธุรกิจการเมือง” เป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้นและนำมาใช้อธิบายระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยที่กลุ่มธุรกิจซึ่งในอดีตเคยเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังนักการเมืองได้เข้ามามีบทบาทและอำนาจทางการเมืองโดยตรงมากขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ ๒๕๒๐ และมีการพัฒนารูปแบบอย่างเด่นชัดในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาภายหลังการเลือกตั้งเมื่อปี ๒๕๔๔ (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๙) ธุรกิจการเมืองจึงเป็นคำที่มีความหมายในเชิงลบ ดังที่สุทธิชัย หยุ่น (๒๕๔๙) ให้ความเห็นว่ากลุ่มธุรกิจที่เข้ามามีบทบาท และอำนาจทางการเมืองนั้นก็เพื่อหวังว่าจะเป็นโอกาสในการสร้างความร่ำรวยให้กับตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งสอดคล้องกับผาสุก พงษ์ไพจิตร (๒๕๔๙) ที่อธิบายว่าธุรกิจการเมือง หรือที่ผาสุกเรียกว่า “ธนกิจการเมือง” เป็นกระบวนการที่นักการเมืองใช้เงินเพื่อผันตัวเองไปเป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีเพื่อจะได้ใช้อิทธิพลจากตำแหน่งหน้าที่ในการดำเนินการและกำหนดนโยบายที่จะสามารถเอื้อให้ตนเองและพรรคพวกแสวงหารายได้และกำไรให้คุ้มกับการลงทุน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการพยายามสร้างอำนาจผูกขาดทางธุรกิจโดยอาศัยอิทธิพลที่ได้มาจากการใช้อำนาจทางการเมือง

การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาของไทยค้นพบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าธุรกิจการเมืองเป็นปัญหาสำคัญของระบบการเมืองไทยเนื่องจากไปเกี่ยวข้องกับการประเด็นปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น จริยธรรมของนักการเมือง ผลประโยชน์ทับซ้อน และการคอร์รัปชัน (ธีรภัทร เสรีรังสรรค์, ๒๕๔๙; สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, ๒๕๕๐; สังคีต พิริยะรังสรรค์, ๒๕๔๙) และมีได้เป็นปัญหาทางการเมืองเฉพาะในระดับชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาลงไปถึงการปกครองในระดับท้องถิ่นด้วย (ดู ורתัย กักผล, ๒๕๔๗) อย่างไรก็ตาม การศึกษาอย่างเจาะลึกเพื่อทราบถึงเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองไทยยังมีอยู่ไม่มาก และยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้เห็นภาพทั้งหมดของความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองหรือพรรคการเมืองกับกลุ่มธุรกิจเนื่องจากส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเฉพาะความเชื่อมโยงกันระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่กับการเมืองระดับชาติเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงมีธุรกิจทุกขนาด (ขนาดใหญ่ กลางและเล็ก) ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เข้ามาทำโครงการให้กับรัฐบาลไทย จึงน่าสนใจที่จะค้นหาคำตอบว่า กลุ่มธุรกิจเหล่านี้มีกลุ่มธุรกิจใดบ้าง กลุ่มธุรกิจเหล่านี้เข้าไปทำโครงการให้กับรัฐผ่านหน่วยงานใด และที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มธุรกิจเหล่านี้มีความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ทางธุรกิจเชื่อมโยงกับนักการเมืองที่มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานเหล่านั้นหรือไม่ อย่างไร

บทความนี้มุ่งตอบคำถามข้างต้นโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (quantitative method) และเชิงคุณภาพ (qualitative method) เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันในเชิงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มธุรกิจกับนักการเมืองไทย ซึ่งสามารถแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วนหลัก คือ ส่วนแรก เป็นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลองค์กรธุรกิจทั้งที่ดำเนินการในรูปบริษัท จำกัด (มหาชน) บริษัท จำกัด ห้างหุ้นส่วน จำกัด และห้างหุ้นส่วน ที่ได้รับทำโครงการให้กับภาครัฐ จากฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างในปี ๒๕๕๓ เพื่อทำการประมวลว่าในรอบปีดังกล่าวหน่วยงานของรัฐได้มีการว่าจ้างองค์กรธุรกิจใดมาทำโครงการของรัฐบ้าง การว่าจ้างเหล่านั้นมีลักษณะการกระจายตัวที่ผิดสังเกต เช่น บางธุรกิจได้รับการว่าจ้างอย่างสม่ำเสมอจากบางหน่วยงาน หรือมีบางธุรกิจที่มักจะได้รับทำโครงการที่มีมูลค่าสูงๆ เป็นต้น บ้างหรือไม่ส่วนใหญ่เป็นโครงการของหน่วยงานใด และใครเป็นเจ้าของกระบวน จากนั้นในส่วนที่สอง เป็นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของ ประชานกรรมการและกรรมการขององค์กรธุรกิจทั้งหมดที่ประมวลได้ในส่วนแรก และนำรายชื่อที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลที่ประกอบกิจการธุรกิจกับบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการที่กล่าวมาคาดว่าจะทำให้ได้ฐานข้อมูล “เครือข่ายธุรกิจของนักการเมือง” อันจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้เท่าทันนักการเมืองทั้งหลายที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนในทางธุรกิจโดยการเข้าไปมีอำนาจรัฐมากขึ้น และการตื่นรู้ของประชาชนนี้น่าจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเกื้อหนุนต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศได้ในอนาคต

แนววิเคราะห์เครือข่ายธุรกิจของนักการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจทั้งในหมู่ของนักรัฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ (Lindblom, 1977) และแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาของนักวิชาการก็มีความแตกต่างกันในหลายมุมมอง เช่น นักวิชาการบางกลุ่มมองความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองในแง่ผลประโยชน์ที่นักธุรกิจและนักการเมืองคาดว่าจะได้รับจากการสร้างเครือข่ายร่วมกันในกระบวนการพัฒนาภายใต้ระบบทุนนิยม (Healman and Lucas, 1997) ในขณะที่นักวิชาการอีกหลายสำนักมองความสัมพันธ์ของทุนและการเมืองในลักษณะเดียวกันกับแนวคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ (Lucas, 1997) กลุ่มทางสังคม (Moore and Hamalai, 1993) รวมถึงการมองกลุ่มทุนเป็นขบวนการทางสังคม (social movement) รูปแบบหนึ่งด้วย (Becker, 1990)

การศึกษาของไทย เน้นอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองในแง่ของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างนักธุรกิจ หรือกลุ่มทุนกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองเป็นหลัก และมักจะใช้คำ เช่น ธุรกิจการเมือง ชนกิจการเมือง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มทุนธุรกิจ มีอำนาจทางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และกระบวนการตัดสินใจในนโยบายต่างๆ สิ่งที่น่าสังเกตคือนักการเมืองใช้ “เงิน” เป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมือง เพื่อแสวงหารายได้และกำไรจากนโยบาย การหาโอกาสในการเอื้อผลประโยชน์ต่างๆ แก่พวกพ้อง และการเข้ามาผูกขาดอำนาจทางธุรกิจ รวมถึงพัฒนาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับข้าราชการ

บริษัท และนักการเมือง (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, ๒๕๒๒; ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ๒๕๔๘; สุริยะใส กตะศิลา และรจิตกนก จิตมั่นชัยธรรม, ๒๕๔๕) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของคนอื่นๆ เช่น วิสุทธิ์ ธรรมวิริยะวงศ์ (๒๕๔๓) รัตพงษ์ สอนสุภาพและประจักษ์ น้ำประสานไทย (๒๕๔๖) Anek Laothamatas (๑๙๘๘) ฯลฯ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในประเภท ความซับซ้อนในรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองไทยจึงต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองในมิติที่กว้างขวางกว่าการมองในมิติของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มเท่านั้น โดยจำเป็นต้องเข้าใจถึงบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจประเภทต่างๆ ในการเมืองไทย ตลอดจนพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเหล่านั้นกับบุคคลหรือกลุ่มทางการเมืองด้วย

บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ

นักวิชาการในต่างประเทศจำนวนมากให้ความสนใจกับการศึกษาเรื่อง “การเมืองการตลาด (Political Marketing)” เนื่องจากมองว่าการเมืองเป็น “การลงทุน” ประเภทหนึ่ง ซึ่งหนีไม่พ้นการค้นหาวិธีการด้านการตลาด การขาย การโฆษณา การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าซึ่งในทางการเมืองคือ “ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง” เพื่อมุ่งสร้างความประทับใจผ่านการดูแลเอาใจใส่ผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และภายหลังเลือกตั้ง คล้ายกับการให้บริการของบริษัทเอกชน (Breton, 1998; Dye, 2002) ส่งผลให้ “เงิน” กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานทางการเมืองของนักการเมืองและพรรคการเมือง และนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยการสนับสนุน

ทางการเงินจากบริษัทเอกชน

ในกรณีของไทย นักธุรกิจที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรืออาจเรียกว่าเป็น “ชนชั้นนำทางธุรกิจ” ที่มีอิทธิพลหรือบทบาทในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อสังคมนั้นอาจแบ่งอย่างกว้างๆ ออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ นักธุรกิจชั้นนำระดับชาติ และนักธุรกิจชั้นนำระดับท้องถิ่น (วิสุทธิ์ ธรรมวิริยะวงศ์, ๒๕๔๓) ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง “บทบาทของชนชั้นนำทุนต่อการพัฒนาประชาธิปไตย” ของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (๒๕๒๒) พบว่า นายทุนไทย เริ่มเข้ามาสู่กระบวนการเลือกตั้ง ด้วยการทุ่มเงินลงไปในกาเลือกตั้งเพื่อซื้อเสียงจากชาวบ้าน ทำให้เงินเริ่มมีความสำคัญต่อพรรคการเมือง และต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ นักธุรกิจชั้นนำของไทย มีแนวโน้มเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากขึ้น เพราะมีความได้เปรียบในเรื่องการแข่งขัน มีฐานะทางการเงินดีกว่ากลุ่มอาชีพอื่น นอกจากนี้ นักธุรกิจชั้นนำเหล่านี้ได้เข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมือง และอำนวยความสะดวก รวมทั้งเข้ามาสู่รัฐสภามากขึ้น อย่างไรก็ตาม บทบาทของชนชั้นนำทางธุรกิจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาคเท่านั้น นักธุรกิจท้องถิ่นเองก็ได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องมากขึ้นด้วย (วิสุทธิ์ ธรรมวิริยะวงศ์, ๒๕๔๓)

บทบาทของกลุ่มธุรกิจในทางการเมืองจึงมีความสำคัญในกรณีของประเทศไทย และบทบาทดังกล่าวมักจะเป็นในลักษณะของความร่วมมือกันระหว่างชนชั้นนำทางการเมือง และชนชั้นนำทางธุรกิจที่แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ๑) การมีผลประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและ ๒) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว คือการที่กลุ่มธุรกิจและนักการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันในลักษณะ

เครือข่าย (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, ๒๕๒๒: ๑๐-๑๑) กลุ่มธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายการเมืองเหล่านี้มักจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในหลายรูปแบบ ทั้งในเบื้องหน้า โดยเข้ามาเป็นนักการเมือง มีการจัดตั้งพรรคการเมืองและเบื้องหลัง โดยสนับสนุนเงินทุน รวมถึงรูปแบบที่นักการเมืองเปลี่ยนมาเป็นผู้ทำธุรกิจเสียเองด้วย (รัตนพงษ์ สอนสุภาพและประจักษ์ น้ำประสานไทย, ๒๕๔๖: ๑๐-๑๒) อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจจะมีมากหรือน้อย และจะมีลักษณะเป็นเช่นไรนั้นย่อมผูกพันอย่างแนบแน่นกับวิถีของแต่ละชนชั้น และกลุ่มย่อยๆ ในชนชั้นนั้นด้วยอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

ความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมือง

การศึกษาวิจัยเรื่องธุรกิจการเมือง เริ่มมีมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ ๒๐ โดยเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการด้านความทันสมัยและการพัฒนา (Modernization and Development) ซึ่งในงานวิจัยจำนวนมาก พบว่าธุรกิจการเมือง มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการคอร์รัปชัน และเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในปัญหาต่างๆ ของประเทศ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา จนดูเหมือนว่าปัญหาเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามกาลเวลา สภาพสังคม และเศรษฐกิจนั้นๆ (สังคิต พิริยะรังสรรค์, ๒๕๔๙) การเมืองไทยภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ นั้นนับเป็นการเมืองของนักธุรกิจไทยยุคใหม่ ดังที่การศึกษาเรื่อง “**นักธุรกิจในการเมืองไทย: กรณีศึกษามูลเหตุจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง**” ของนคร เสรีรักษ์ (๒๕๒๙) ได้ชี้ให้เห็นว่ามีการเปิดโอกาสให้นักธุรกิจเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และมีส่วนร่วมในการปกครองกับข้าราชการพลเรือนและทหาร ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีของประเทศ

ภายใต้บริบทของระบบทุนนิยมโลก รัฐและกลุ่มธุรกิจมีการประสานและปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง เพื่อการดำรงชีวิตไว้ซึ่งเสถียรภาพ และเป้าหมายการพัฒนาทุนนิยม (อภิพันธ์ ชีเจริญ, ๒๕๓๙) นักธุรกิจจำนวนมากได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ทั้งนี้ มีกลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๔ กลุ่มที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง และเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ๑) กลุ่มขุนนาง ๒) กลุ่มการเงิน การธนาคาร ๓) กลุ่มอุตสาหกรรม และ ๔) กลุ่มโทรคมนาคม (รัตนพงษ์ สอนสุภาพและประจักษ์ น้ำประสานไทย ๒๕๔๖: ๑๐-๑๒)

จากการทบทวนแนวคิดและการศึกษาวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจและความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองดังที่กล่าวมา ทำให้ทราบว่า บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจในการเมืองไทยนั้น มีหลายลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจและนักการเมือง หรือพรรคการเมือง ก็มีความซับซ้อน มีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย และยังขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจของกลุ่มนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาอย่างเจาะลึกเพื่อทราบถึงเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองไทยยังมีอยู่ไม่มาก และยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้เห็นภาพทั้งหมดของเครือข่ายทางธุรกิจของนักการเมือง เนื่องจากส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเฉพาะความเชื่อมโยงกันระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่กับการเมืองระดับชาติเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงมีธุรกิจทุกขนาด (ขนาดใหญ่ กลางและเล็ก) ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เข้ามาทำโครงการให้กับรัฐบาลไทย ที่สำคัญกว่าก็คือ กรอบแนวคิดที่งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่เลือกใช้มักเน้นอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับการเมืองในมิติการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างนักธุรกิจ หรือกลุ่มทุนกับนักการเมือง หรือพรรคการเมือง ทำให้การต่อยอด

ทางความคิดจากข้อค้นพบต่างๆ มุ่งไปสู่การแก้ไข ปัญหาการเมืองไทยที่เน้นในเรื่องการมีคุณธรรม และจริยธรรมของนักการเมืองและข้าราชการประจำ การจัดการกับผลประโยชน์ทับซ้อน และการคอร์รัปชัน ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ แต่การผลักดันให้ แนวทางดังกล่าวเป็นรูปธรรมและสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงลึกที่เพียงพอเกี่ยวกับเครือข่ายทาง ธุรกิจของนักการเมืองไทย ซึ่งบทความวิจัยนี้มองว่า นับวันเครือข่ายทางธุรกิจของนักการเมืองไทยจะมีความหลากหลายขึ้นทั้งในแง่จำนวน และประเภทของกลุ่มธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มธุรกิจด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มธุรกิจกับผู้มีอำนาจตัดสินใจในภาครัฐก็มีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก

บทวิเคราะห์เครือข่ายธุรกิจ ของนักการเมืองผ่าน งบประมาณกระทรวง

การนำเสนอผลการศึกษาในบทความนี้ ให้ความสำคัญกับการกระจายการจัดสรรงบประมาณโครงการ ในระดับกระทรวงว่ามีความผิดปกติบ้างหรือไม่ และความผิดปกติดังกล่าว (ถ้ามี) กลายเป็นผลประโยชน์ของใคร หรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งการพิจารณาเป็นสอง ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสรร งบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการที่มีมูลค่าของ การจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไปของกระทรวง ต่างๆ ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลงบประมาณ แยกรายกระทรวงเพื่อพิจารณาว่าการจัดสรร

งบประมาณของแต่ละกระทรวงมีลักษณะกระจายไป ยังบริษัทเอกชนต่างๆ อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ มีลักษณะกระจุกตัวอยู่ที่เอกชนบางบริษัทหรือไม่ อย่างไร^๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนทำให้เห็นเค้า ลางของความสัมพันธ์ที่ไม่ปกติในหลายกรณีระหว่าง ผู้มีอำนาจตัดสินใจภาครัฐกับผู้ได้รับโครงการไป ดำเนินการภาคเอกชน ดังผลการศึกษาต่อไปนี้

การกระจายโครงการอย่างผิดปกติของ บางกระทรวง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่า ของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ซึ่ง รวบรวมจากกรมบัญชีกลางในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ พบว่ามี ๓ กระทรวง ได้แก่ กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ที่มี การจัดสรรโครงการให้แก่บริษัทเอกชนรายเดียวกันตั้ง แต่ ๑๓ โครงการขึ้นไป โดยบริษัทเหล่านี้ได้โครงการ ของรัฐไปรวมกันทั้งสิ้น ๔๒๐ โครงการ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ ของโครงการทั้งหมด และคิดเป็นเงิน งบประมาณทั้งสิ้นกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านบาท (ตารางที่ ๑)

^๑ เนื่องจากมีพื้นที่จำกัดในบทความนี้จะเลือกนำเสนอผลการวิเคราะห์ของกระทรวงที่มีข่าวคราวในเรื่องความผิดปกติในการจัดสรร งบประมาณหรือการใช้อำนาจของผู้บริหารที่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์เพียง ๓ กระทรวงเท่านั้น ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวง คมนาคม และกระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๑ กระบวนการที่มีการจัดสรรโครงการให้แก่บริษัทเอกชนรายเดียวกัน
ตั้งแต่ ๑๓ โครงการขึ้นไป (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓)

กระทรวง	ชื่อกิจการ	จำนวนโครงการ
กระทรวงคมนาคม	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยิงเจริญก่อสร้างบุรีรัมย์	๒๘
กระทรวงคมนาคม	ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์พนาสิทธิ์	๒๑
กระทรวงคมนาคม	ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุญชัยราชสีมา	๑๘
กระทรวงคมนาคม	ราชสีมาบวร (๑๙๙๖)	๑๕
กระทรวงคมนาคม	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.รุ่งเรืองคอนกรีต	๑๕
กระทรวงศึกษาธิการ	บริษัท มินเซนแมชินเนอร์ จำกัด	๑๙
กระทรวงศึกษาธิการ	บริษัท บี.บี.เค.อินดัสตรี จำกัด	๑๘
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท ดีเคเอสเอช (ประเทศไทย) จำกัด	๙๕
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท ซิลลิคฟาร์มา จำกัด	๙๕
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท พูลภัณฑ์พัฒนา จำกัด	๓๑
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท โซวิก จำกัด	๑๙
กระทรวงสาธารณสุข	สุพรีมโปรดักส์ จำกัด	๑๘
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท ซี เอ็ม ซี ไปโอเท็ค จำกัด	๑๕
กระทรวงสาธารณสุข	บริษัท เบอร์ลี่ ยูคเกอร์ จำกัด (มหาชน)	๑๓
รวม		๔๒๐
โครงการทั้งหมดที่มีการดำเนินการโดยรัฐบาล		๓,๐๔๙
ร้อยละ		๑๓.๗๘

ที่มา: พัฒนาขึ้นโดยผู้เขียนจากข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ของกรมบัญชีกลาง

จากการตรวจสอบข้อมูลการจดทะเบียนก่อตั้งบริษัท พบว่า ๙ ใน ๑๔ ของกิจการการค้าเหล่านี้เป็นธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า ๑๐ ล้านบาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ๒๕๕๔) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสมควรตั้งคำถามว่า ทำไมหน่วยงานภาครัฐจึงมีความมั่นใจในบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนไม่สูงนักเหล่านี้ ถึงขั้นให้เข้ามาดำเนินการในโครงการต่างๆ ปลายเป็นสับโครงการ และมีมูลค่ารวมกันหลายร้อยล้านบาท หรือบางรายเป็นพันล้านบาทได้

ประเด็นข้อสังเกตประการสำคัญที่อาจช่วยไขข้อข้องใจดังกล่าวได้บางส่วนก็คือ บางบริษัทเป็นบริษัทของนายทุนท้องถิ่น หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองในพื้นที่ เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัดยิงเจริญก่อสร้างบุรีรัมย์เป็นของตระกูลยิงเจริญ ที่มียาธนพลชัยกิจยิงเจริญ หรือ “ก้านนเซ้ง” อดีตนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ (ส.อบจ.สุรินทร์) เป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งงานวิจัยบางชิ้นอธิบายไว้ว่ามีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดยาวนานกับ “ก้านนชัย” กลุ่มนักการเมือง

ตระกูลตั้งในภาคอีสานตอนล่าง ที่ต่างแบ่งผลประโยชน์กันได้อย่างลงตัวในเรื่องการรับเหมาก่อสร้างในท้องถิ่น (ดู ชมรมคนรักสัตว์, ๒๕๕๖) ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์พนาสิทธิ์มีความสัมพันธ์อันดีและเชื่อมโยงกับ นายไพโรจน์ ดิยะวานิช อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตจังหวัดบุรีรัมย์ (๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๙ - ๒๙ เมษายน ๒๕๓๑) นายสุพจน์ ดิยะวานิช สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อ.ละหานทราย และนาย ขวัญชัย ดิยะวานิช นายกสมาคมรถบรรทุกภาคอีสาน เป็นต้น ในขณะที่จากข้อมูลการติดตามตรวจสอบของ สื่อมวลชนบางสำนักพบว่า หลายบริษัทเป็นกิจการที่มี ผู้ถือหุ้นร่วมกันหรือกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มบริษัทที่ เอกชนเรียกว่า “กลุ่ม ๕ เสือกรมทาง” ประกอบด้วย บริษัท ไทยวัฒนวิศการทาง จำกัด บริษัท กรุงเทพ คอนกรีต (๑๙๘๙) จำกัด บริษัท วินิชชัยก่อสร้าง (๑๙๗๙) จำกัด บริษัท พรณวิกรกิจ ก่อสร้างและขนส่ง และบริษัท บัญชากิจ จำกัด เป็นต้น (ประชาชาติธุรกิจ, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๓)

จากการรายงานของสื่อมวลชนยังพบข้อมูลเพิ่มเติม อีกว่า โครงการของกระทรวงสาธารณสุขหลาย โครงการพบข้อมูลที่ส่อไปทางทุจริต มีความพยายาม ในการเจรจาซื้อโครงการรัฐ จนมีการตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น โครงการไทยเข้มแข็งของ กระทรวงสาธารณสุขที่จัดซื้อรถพยาบาลจำนวน ๘๐๐ คัน ในสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี จนเป็นข่าวใหญ่ในหน้าสื่อต่างๆ นำไปสู่การแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว และได้มีแถลงผลการตรวจสอบออกมาโดยได้ ระบุถึงความเชื่อมโยงระหว่างบริษัทเอกชนอย่างน้อย สองแห่งกับผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงสาธารณสุข (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น มติชนออนไลน์, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๒) นอกจากนี้ ยังมีข่าวการทุจริตอย่างต่อเนื่องในโครงการอื่นๆ ของกระทรวงสาธารณสุข

จนเป็นที่น่ากังขา และสงสัยว่าทำไมบริษัทที่เคยมี ประวัติเกี่ยวข้องกับกรณีทุจริตจึงยังคงได้รับการ คัดเลือกให้เข้าไปดำเนินการโครงการสำคัญๆ ของ กระทรวงนั้นๆ อีก เช่น โครงการจัดซื้อรถพยาบาลฉุกเฉินเพื่อการส่งต่อผู้ป่วยแก่โรงพยาบาลทั่วประเทศ จำนวน ๒๓๒ คัน ในปี ๒๕๕๘ มีการรายงานโดยสื่อ บางสำนักว่า มีปัญหาการล็อกสเปค ผู้ประกอบ รถพยาบาลต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน ISO 9000 ในด้านการประกอบตกแต่ง ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อใช้กับ รถพยาบาล ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้บริษัทอื่นๆ เช่น บริษัท สยามนิสสัน ออโตโมบิล และบริษัท โตโยต้า นนทบุรี ไม่มีสิทธิเสนอราคา ยกเว้น บริษัท พูลภัณฑ์พัฒนาจำกัดเพียงรายเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิ เสนอราคา เนื่องจากเป็นบริษัทเดียวที่ได้รับ ISO อย่างไรก็ดีตาม ประเด็นที่น่าจะส่อว่ามีการทุจริต คือ บริษัท พูลภัณฑ์พัฒนา ได้รับ ISO เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ก่อนการออกประกาศประกวด ราคาครั้งที่ ๑ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เพียง ๑ วัน เท่านั้น (ดู สงขลาพอเพียง, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ข้อมูลเหล่านี้ช่วยยืนยันใน เบื้องต้นถึงการมีอยู่ของความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ธุรกิจ การเมือง” และ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ในการเมือง ไทย แต่ความสัมพันธ์เหล่านี้จะกว้างขวางหรือเข้มข้น เพียงใด จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมในอีก หลายมิติ เช่น การพิจารณาความผิดปกติในการจัดสรร งบประมาณเป็นรายกระทรวง และการพิจารณาความ ผิดปกติของการจัดสรรงบประมาณในโครงการที่มี มูลค่าสูงๆ เป็นต้น

งบประมาณของกระทรวงกลาโหม คมนาคม และมหาดไทย: กระจาย หรือกระจุก

เมื่อทำการวิเคราะห์เจาะลึกลงไปกระทรวงที่อยู่ในเวลาต่อมากลายเป็นข่าวครึกโครม เกี่ยวกับความร่ำรวยผิดปกติของอดีตผู้บริหารกระทรวงอย่างกระทรวงกลาโหม กระทรวงคมนาคม รวมถึงอดีตผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้รวมการวิเคราะห์ข้อมูลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ อาศัยงบประมาณที่ได้รับผ่านกระทรวงมหาดไทยดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโครงการขนาดใหญ่ด้วย) ร่องรอยที่พอจะเป็นหลักฐานว่าผลประโยชน์จากความผิดปกติในการจัดสรรงบประมาณโครงการได้ตกแก่ใครบ้างเริ่มปรากฏชัดขึ้น ดังนี้

๑) กระทรวงกลาโหม

ในปี ๒๕๕๓ กระทรวงกลาโหมใช้เงินงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการขนาดใหญ่ (มูลค่าตั้งแต่ ๙๐ ล้านบาทขึ้นไป) เป็นเงินกว่า ๙,๖๐๐ ล้านบาท ซึ่งมีจำนวนโครงการทั้งสิ้น ๑๓๑ โครงการ และ “กองทัพบก” มีโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบมากที่สุด จำนวน ๑๐๙ โครงการใช้เงินงบประมาณ ๖,๘๘๐ ล้านบาท บริษัทที่ได้รับโครงการของกองทัพบกเช่น บริษัท เบญจมาศ จำกัด บริษัท ลัทธพลเทรตติ้ง จำกัด บริษัท ลีอกซเลย์ จำกัด (มหาชน) บริษัท พีซีซี ดีเวลลอปเม้นท์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด บริษัท นำเทพการช่าง จำกัด บริษัท ไอยเรศ จำกัด บริษัท วรรณสรณ์ จำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด สตาร์เฟอร์นิเจอร์ ส่วนธุรกิจที่ได้รับโครงการของกระทรวงกลาโหมมากกว่า ๒ โครงการขึ้นไปนั้นมี ๘ ราย ซึ่งผู้ค้าเหล่านี้ได้รับจำนวนโครงการแตกต่างกัน เช่นบริษัท เสรีชัยยุทธภัณฑ์ จำกัด จำนวน ๗ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๒,๔๖๒ ล้านบาท)

บริษัท ไทยทิวเวียแฟบรีค จำกัด จำนวน ๕ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๑๕๓ ล้านบาท) บริษัท นำเทพการช่าง จำกัด จำนวน ๔ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๑๒๘ ล้านบาท) และบริษัท เจริญศรี มอเตอร์เซลส์ จำกัด จำนวน ๓ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๒๐๖ ล้านบาท) และมีบริษัทที่ได้รับโครงการจำนวนเท่ากัน ๒ โครงการ คือบริษัท เบญจมาศ จำกัด (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๓,๙๙๑ ล้านบาท) บริษัท พีซีซี ดีเวลลอปเม้นท์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๒๗๗ ล้านบาท) บริษัท ลัทธพลเทรตติ้ง จำกัด (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๒๐๖ ล้านบาท) และบริษัท คงเสาเอก จำกัด (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๑๐๓ ล้านบาท) ตามลำดับ (ตารางที่ ๒) สิ่งที่น่าสังเกตก็คือบริษัท พีซีซี ดีเวลลอปเม้นท์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ซึ่งได้รับโครงการของกระทรวงฯ ไปดำเนินการจำนวน ๒ โครงการ คิดเป็นมูลค่ากว่า ๒๗๗ ล้านบาท นั้น เป็นบริษัทเดียวกันกับบริษัทที่ได้รับงานก่อสร้างสถานีตำรวจทดแทน ๓๙๖ แห่ง และอาคารที่พักข้าราชการตำรวจ ๑๖๓ แห่ง วงเงิน ๕.๘ พันล้านบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปดำเนินการและมีปัญหาความล่าช้าในการก่อสร้าง (ไทยพีบีเอส, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖) จนต้องมีการยกเลิกสัญญาไปเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (มติชนรายวัน, ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖)

ตารางที่ ๒ ผู้ค้าที่ได้โครงการจากกระทรวงกลาโหมมากกว่า ๒ โครงการ และมีมูลค่าสูงกว่า ๑๐๐ ล้านบาท (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓)

ผู้ค้า	จำนวนโครงการ	มูลค่ารวม
บริษัท เจริญศรี มอเตอร์เซลล์ จำกัด	๓	๑๓๒,๙๔๖,๐๐๐.๐๐
บริษัท คงเสอาเอก จำกัด	๒	๑๐๓,๒๘๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท พีซีซี ดีเวลลอปเม้นท์ แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด	๒	๒๗๗,๑๓๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท ลัทธพลเทรดดิ้ง จำกัด	๒	๒๐๖,๕๐๐,๙๓๗.๕๐
บริษัท เบญจมาศ จำกัด	๒	๓,๙๙๑,๐๐๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท ไทยทิวเวียแพบริค จำกัด	๕	๑๕๓,๗๗๒,๙๔๑.๕๐
บริษัท นำเทพการช่าง จำกัด	๔	๑๒๘,๙๘๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท เสรีชัยยุทธภัณฑ์ จำกัด	๗	๒๔๖,๐๙๓,๐๔๗.๐๐
รวม	๓๒	๕,๓๗๒,๖๙๒,๕๓๕.๐๐
ร้อยละ	๑๘.๗๑	๕๕.๖๒

ที่มา: พัฒนาขึ้นโดยผู้เขียนจากข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ของกรมบัญชีกลาง

๒) กระทรวงคมนาคม

คดีปล้นบ้านปลัดกระทรวงคมนาคม ข้าราชการระดับสูงอย่างเอกอภ เป็นอีกคดีหนึ่งที่มีข้อน่าสงสัยหลายอย่างแตกต่างจากคดีทั่วไปที่เคยเกิดขึ้นและเป็นคดีที่น่าติดตามเป็นอย่างมาก (ดู ผู้จัดการออนไลน์, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔) จนทำให้ประเด็นเกี่ยวกับ “ธุรกิจการเมือง-ผลประโยชน์ทับซ้อน” กลับมาอยู่ในความสนใจของสังคมและประชาชนโดยทั่วไปอีกครั้ง ทั้งนี้ ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ กระทรวงคมนาคมมีการใช้งบประมาณไปกับการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการขนาดใหญ่ (มูลค่าตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป) รวม ๗๑๙ โครงการ คิดเป็นงบประมาณทั้งสิ้น ๑๙,๔๗๕ ล้านบาท ในจำนวนนี้ “กรมทางหลวง” เป็นหน่วยงานที่มีการจัดสรรงบประมาณไปกับการโครงการมูลค่าตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทขึ้นไปมากที่สุด กล่าวคือ มีการดำเนินโครงการทั้งสิ้น ๔๖๙ โครงการ ใช้งบประมาณไปกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๓

ของงบประมาณทั้งหมดที่กระทรวงคมนาคมใช้ไปกับการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการขนาดใหญ่

บริษัทที่รับโครงการกับกรมทางหลวง เช่น บริษัท ทิพากร จำกัด เป็นผู้ได้รับงาน โครงการที่มีมูลค่าต่ำกว่า ๘๐๐ ล้านบาท โครงการที่มีมูลค่ามากกว่า ๕๐๐ ล้านบาทมี ๓ โครงการ โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์ธงชัยก่อสร้าง บริษัท สหวิศวกก่อสร้าง จำกัด และบริษัท กรุงธนเอนิเนียร จำกัด โครงการที่มีมูลค่าต่ำกว่า ๒๐๐ ล้านบาท และบริษัท สุขุมการโยธา จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด กองมณีก่อสร้าง บริษัท สิ้นเขาแก้ว จำกัด บริษัท พงษ์รุ่งโรจน์ เทคโนโลยี จำกัด บริษัท รียูซีที (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท เสริมสงวนก่อสร้าง จำกัด สำหรับธุรกิจที่ได้รับโครงการของกระทรวงคมนาคมตั้งแต่ ๑๐ โครงการขึ้นไป มี ๑๑ ราย โดย ๕ อันดับแรก ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยิ่งเจริญก่อสร้างบุรีรัมย์ จำนวน ๒๘ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๖๓๘ ล้านบาท)

ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์พนาสิทธิ จำนวน ๒๑ โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๕๑๐ ล้านบาท) และ
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด อึ้งทงกี และ หจก.ป.รุ่งเรือง
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุญชัยราชสีมา จำนวน ๑๘ คอนกรีต จำนวน ๑๕ โครงการเท่ากัน (คิดเป็นมูลค่า
 โครงการ (คิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๔๒๙ ล้านบาท) มากกว่า ๔๐๒ และ ๒๖๓ ล้านบาท ตามลำดับ)
 บริษัท ราชสีมาบวร (๑๙๙๖) จำกัด จำนวน ๑๕ (ตารางที่ ๓)

**ตารางที่ ๓ ผู้ค้าที่ได้โครงการจากกระทรวงกลาโหมตั้งแต่ ๑๐ โครงการขึ้นไป
 และมีมูลค่าสูงกว่า ๑๕๐ ล้านบาท (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓)**

ผู้ค้า	จำนวนโครงการ	มูลค่ารวม
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยิ่งเจริญก่อสร้างบุรีรัมย์	๒๘	๖๓๘,๗๖๖,๔๗๐.๑๓
ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์พนาสิทธิ	๒๑	๕๑๐,๖๗๕,๑๔๐.๖๓
ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุญชัยราชสีมา	๑๘	๔๒๙,๕๘๕,๗๒๙.๐๐
บริษัท ราชสีมาบวร (๑๙๙๖) จำกัด	๑๕	๔๗๖,๕๑๔,๒๕๓.๙๓
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อึ้งทงกี	๑๕	๔๐๒,๖๘๖,๔๑๓.๑๕
หจก.ป.รุ่งเรืองคอนกรีต	๑๕	๒๖๓,๗๔๘,๘๖๐.๐๐
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.ที.ที.	๑๔	๒๒๐,๐๕๙,๘๗๗.๐๐
นำโชคก่อสร้าง	๑๑	๒๘๐,๗๖๒,๒๕๓.๐๐
บริษัทพรณิธรกิจก่อสร้างและขนส่งจำกัด	๑๑	๒๘๙,๔๓๑,๑๓๕.๐๐
หจก.ประชาพัฒน์	๑๐	๑๖๒,๓๐๑,๘๕๙.๐๐
เอส.พี.ที.ซีวิลกรุ๊ป	๑๐	๒๒๑,๔๒๔,๗๔๘.๙๔
รวม	๑๘๓	๔,๓๗๒,๔๗๐,๙๙๓.๗๑
ร้อยละ	๒๕.๔๕	๒๒.๔๕

ที่มา: พัฒนาขึ้นโดยผู้เขียนจากข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ของกรมบัญชีกลาง

ข้อสังเกตที่สำคัญ ในกรณีของกระทรวงคมนาคม มีผู้บริหารกระทรวงเป็นสมาชิกพรรคภูมิใจไทยซึ่งมีฐานเสียงหลักอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพรรคชาติไทยพัฒนา ซึ่งมีฐานเสียงหลักอยู่ในภาคกลางก็คือ ในจำนวนบริษัทเอกชน ๑๑ รายที่ได้รับโครงการของกระทรวงคมนาคมตั้งแต่ ๑๐ โครงการขึ้นไปนั้น เป็นบริษัทที่มีที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง ๘ บริษัท มี ๒ บริษัทเป็นกิจการธุรกิจใ

สะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างทุนภูมิภาคและนักการเมืองที่กำลังจับคู่กระทรวงได้อย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและความเชื่อมโยงระหว่างนักธุรกิจบางรายกับข้าราชการและนักการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่นแล้ว ก็พบว่าบางกิจการ เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยิ่งเจริญก่อสร้างบุรีรัมย์ และห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีรัมย์พนาสิทธิที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า ๑๐ ล้านบาท มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเชื่อมโยงกับนักการเมืองในพื้นที่ และมี

ความสัมพันธ์ที่ดีกับสื่อมวลชน ซึ่งเป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในอดีตมีการนำเสนอมานานแล้ว และพยายามสื่อสารข้อค้นพบดังกล่าวต่อสาธารณะอยู่เป็นระยะ แต่กิจกรรมรณรงค์เหล่านี้ยังคงได้รับโครงการไปดำเนินการในจำนวนมากและมีมูลค่าสูง

๓) กระทรวงมหาดไทย^๖

กระทรวงมหาดไทยมีงบประมาณในปี ๒๕๕๓ เพื่อจัดซื้อจัดจ้างโครงการขนาดใหญ่ (มูลค่าตั้งแต่ ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป) รวม ๔๔๕ โครงการ คิดเป็นงบประมาณทั้งสิ้นกว่า ๑๔,๕๘๒ ล้านบาท ในจำนวนนี้หน่วยงานที่มี “จำนวนโครงการ” มากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่างๆ จำนวน ๑๓๓ โครงการ มูลค่ารวมประมาณ ๒,๘๘๓ ล้านบาท ขณะที่เทศบาลต่างๆ จำนวน ๗๖ โครงการ มีมูลค่ารวมประมาณ ๓,๐๓๒ ล้านบาท ส่วนธุรกิจที่ได้รับโครงการ

ของกระทรวงมหาดไทยมากกว่า ๒ โครงการขึ้นไป มี ๘ ราย มีจำนวน ๑๘ โครงการ โดยมี ๒ บริษัทที่ได้รับโครงการ ๓ โครงการเท่ากัน คือ บริษัท ลีอกซ์เลย์ จำกัด (มหาชน) มูลค่ารวมประมาณ ๔๒๙ ล้านบาท และบริษัท ไฮโดรเทค จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๒๔๖ ล้านบาท ตามลำดับ นอกจากนั้น บริษัทเหล่านี้ได้รับโครงการรัฐ ๒ จำนวนเท่ากัน คือ บริษัท พี แอนด์ โอ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๑๘๓ ล้านบาท บริษัท เมติคอล แมนเนจเม้นท์ โปรวิชั่น จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๒๑๔ ล้านบาท บริษัท ดิอาคิเทคส์ แอนด์ เทิร์นคีย์ จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๕๘๕ ล้านบาท บริษัท เพอร์เฟกต์ เอ็นจิเนียริง เซอร์วิส จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๓๙๗ ล้านบาท ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางแสนมหานคร มูลค่ารวมประมาณ ๓๗๙ ล้านบาท และบริษัท บ้านค่ายผลิตภัณฑ์คอนกรีต จำกัด มูลค่ารวมประมาณ ๓๓๖ ล้านบาท (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๔ ผู้ค้าที่ได้โครงการจากกระทรวงมากกว่า ๒ โครงการ และมีมูลค่าสูงกว่า ๑๘๐ ล้านบาท (ปีงบประมาณ ๒๕๕๓)

ผู้ค้า	จำนวนโครงการ	มูลค่ารวม
บริษัท พี แอนด์ โอ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล จำกัด	๒	๑๘๓,๔๗๔,๖๐๐.๐๐
บริษัท เมติคอล แมนเนจเม้นท์ โปรวิชั่น จำกัด	๒	๒๑๔,๐๐๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท ลีอกซ์เลย์ จำกัด (มหาชน)	๓	๔๒๙,๕๑๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท ไฮโดรเทค จำกัด	๓	๒๔๖,๑๑๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท ดิอาคิเทคส์ แอนด์ เทิร์นคีย์ จำกัด	๒	๕๘๕,๓๘๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท เพอร์เฟกต์ เอ็นจิเนียริง เซอร์วิส จำกัด	๒	๓๙๗,๗๐๐,๐๐๐.๐๐
ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางแสนมหานคร	๒	๓๗๙,๖๒๐,๐๐๐.๐๐
บริษัท บ้านค่ายผลิตภัณฑ์คอนกรีต จำกัด	๒	๓๓๖,๘๐๐,๐๐๐.๐๐
รวม	๑๘	๒,๗๗๒,๕๙๔,๖๐๐.๐๐
ร้อยละ	๔.๐๔	๑๙.๐๑

ที่มา: พัฒนาขึ้นโดยผู้เขียนจากข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ของกรมบัญชีกลาง

^๖ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ นอกจากการจัดสรรงบประมาณโดยแยกตามหน่วยงานระดับกรมแล้ว ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณภายใต้กระทรวงมหาดไทยด้วย ในงานวิจัยนี้จึงได้นำข้อมูลการจัดสรรงบประมาณที่กระจายไปในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ มาศึกษาเปรียบเทียบด้วยโดยการจัดกลุ่มตามประเภทขององค์กรเหล่านั้น

ข้อสังเกตสำคัญในกรณีของกระทรวงมหาดไทย ก็คืองบประมาณที่จัดสรรเป็นโครงการขนาดใหญ่ ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นการจัดสรรผ่านองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่างๆ เทศบาลต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ทำให้งบประมาณโครงการของกระทรวงในส่วนนี้ มีความสัมพันธ์ที่เครือข่ายธุรกิจการเมืองที่เป็นการเอื้อผลประโยชน์กันระหว่างนักการเมืองหรือผู้บริหารระดับชาติ นักการเมืองหรือผู้บริหารท้องถิ่น และกลุ่มทุนภูมิภาค จะทำงานได้อย่างเต็มที่ และยากแก่การตรวจสอบ เนื่องจากมีการกระจายตัวของโครงการลงไปในระดับตำบลหมู่บ้าน การผลักดันให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเข้มข้น และจริงจัง จึงมีความสำคัญมากเป็นพิเศษ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เห็นได้ชัดว่า แนวโน้มในอนาคตของกลุ่มธุรกิจการเมืองยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไป และมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากพรรคการเมืองต่างๆ ยังคงต้องการ “ทุน” หรือ “เงิน” สนับสนุนพรรคการเมืองในการทำกิจกรรมทางการเมือง เพื่อชนะการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันเมื่อนักการเมืองและพรรคการเมืองเหล่านี้ เข้าสู่อำนาจ ก็จะหาโอกาสต่างตอบแทนผลประโยชน์กับกลุ่มทุนธุรกิจ

แนวโน้มธุรกิจการเมืองในการเมืองไทยและแนวทางรับมือ

ความผิดปกติของการจัดสรรงบประมาณโครงการ อาจถูกตั้งเป็นข้อสงสัยขึ้นมาได้ หากพบว่า มีกิจการธุรกิจเอกชนกิจการใดกิจการหนึ่งที่ได้รับโครงการจาก

หน่วยงานภาครัฐหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไปดำเนินการมากจนผิดสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการของรัฐที่มีมูลค่าของการจัดซื้อจัดจ้างเกิน ๑๐ ล้านบาท ขึ้นไปในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ในบทความนี้ พบว่า กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข เป็นสามกระทรวงที่มีการจัดสรรโครงการให้แก่บริษัทเอกชนรายเดียวกันมากที่สุด โดยบริษัทเหล่านี้ได้โครงการของรัฐไปรวมกันมากกว่า สี่ร้อยโครงการ คิดเป็นเกือบหนึ่งในแปดของโครงการทั้งหมด และคิดเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้นกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านบาท นอกจากนี้ เมื่อทำการตรวจสอบข้อมูลการจดทะเบียนก่อตั้งบริษัท พบว่า มีถึง ๙ กิจการ (จากกิจการทั้งหมด ๑๔ กิจการ) ที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า ๑๐ ล้านบาท ยิ่งกว่านั้น เมื่อนำผลการศึกษาที่ได้ในการวิจัยนี้ไปพิจารณาร่วมกับการรายงานของสื่อมวลชนและการศึกษาวิจัยของนักวิชาการในอดีตยังพบข้อมูลที่ทำให้เชื่อได้ว่าในบรรดาบริษัทเหล่านี้มีบางบริษัทเป็นบริษัทของนายทุนท้องถิ่น หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองในพื้นที่ และมีหลายบริษัทเป็นกิจการที่มีผู้ถือหุ้นร่วมกัน หรือกลุ่มเดียวกัน

ข้อค้นพบดังกล่าวนับเป็นการยืนยันในเบื้องต้นถึงการมีอยู่ของความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ธุรกิจการเมือง” และ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ในการเมืองเรื่องการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยได้ในระดับหนึ่งซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของการศึกษาวิจัยในอดีต เช่น เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (๒๕๒๒) ผาสุก พงษ์ไพจิตร (๒๕๔๘) รัตน์พงษ์ สอนสุภาพและประจักษ์ น้ำประสานไทย (๒๕๔๖) สุริยะใส กตะศิลา และรจิตกนก จิตมันชัยธรรม (๒๕๔๕) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การอาศัยข้อมูลที่มีความเจาะลึกลงไปในระดับโครงการของกระทรวงต่างๆ ในงานวิจัยนี้ได้ช่วยฉายภาพความสัมพันธ์ของเครือข่ายนักธุรกิจและ

นักการเมืองที่คมชัดกว่าการศึกษาวิจัยในอดีต กล่าวคือ ความผิดปกติของการจัดสรรงบประมาณรายกระทรวง ที่งานวิจัยนี้ค้นพบได้สะท้อนลักษณะความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ของเครือข่ายธุรกิจของนักการเมือง ไทยอย่างน้อย ๔ ลักษณะ ได้แก่ **ลักษณะแรก** คือ การจัดสรรงบประมาณที่รับผิดชอบไปยังธุรกิจเอกชน บางกิจการในจำนวนมากเป็นพิเศษ **ลักษณะที่สอง** เป็นการจัดสรรงบประมาณที่รับผิดชอบไปยังธุรกิจ เอกชนบางแห่งที่ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมหรือไม่มี ศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้งานที่ได้รับไปสำเร็จ **ลักษณะที่สาม** คือการจัดสรรงบประมาณที่รับผิดชอบ ไปยังธุรกิจเอกชนที่มีผู้ถือหุ้นร่วมกันหรือกลุ่มเดียวกัน ที่เสนอตัวเข้ามาแข่งขันกันเองภายในกลุ่ม และ **ลักษณะที่สี่** เป็นการจัดสรรงบประมาณที่รับผิดชอบไป ยังธุรกิจเอกชนบางแห่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ มีอำนาจตัดสินใจในกระทรวงนั้นๆ และอาจรวมถึงผู้มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารกระทรวงด้วย

ถึงแม้ว่าลักษณะความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ ของเครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองทั้งสี่ประการจะ ไม่ใช่ข้อค้นพบใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มีการตั้งข้อสังเกตไว้ใน งานวิจัยและการวิเคราะห์ของสื่อมวลชนอยู่ก่อน บ้างแล้ว แต่ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ซึ่งได้จากการ วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นทางการได้ช่วยยืนยันและเพิ่ม น้ำหนักความน่าเชื่อถือให้แก่ข้อสังเกตต่างๆ เกี่ยวกับการ มีอยู่ของความไม่ชอบมาพากลในการจัดสรร งบประมาณเพื่อจัดทำโครงการขนาดใหญ่ของรัฐได้ อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวยังแสดง ให้เห็นว่า ถึงแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๑ ได้กำหนดให้ผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาต้องเปิดเผย ทรัพย์สินต่อสาธารณะ และมีการบัญญัติเพิ่มเติม บทบาท อำนาจ และกลไกในการตรวจสอบขององค์กร

อิสระภายใต้รัฐธรรมนูญไว้หลายประการ ตลอดจนการ รวมพลังตรวจสอบของเครือข่ายสื่อมวลชน องค์กร พัฒนาเอกชน (NGO) และประชาชนก็มีแนวโน้มที่เข้ม แข็งและเอาใจจริงเอาใจมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ดูเหมือน ว่าก็ยังไม่สามารถตรวจสอบและปราบปรามการทุจริต คอรัปชั่นอันเป็นผลจากธุรกิจการเมืองได้เท่าที่ควร

ยิ่งกว่านั้น เมื่อมีการติดตามข่าวการประกวดราคา สินค้า การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการประมูลการสร้าง โครงการของรัฐอย่างเข้มข้นเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้พบ ข้อสงสัยว่ามีรายชื่อบริษัทไม่กี่บริษัทที่ได้รับเลือก เข้ามาบริหารจัดการ และเมื่อเราติดตามข่าวสารอย่าง ใกล้ชิดในเชิงลึกลงไปอีกเท่าใด ก็ยิ่งจะพบข้อมูลที่นา สนใจอีกหลายประการ เช่น บางบริษัทมีรายชื่ อคณะกรรมการที่สามารถเชื่อมโยงกับนักการเมือง บางบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่ามูลค่าโครงการของ รัฐ หรือบางบริษัทมีโอกาสหลายครั้งที่ได้รับงาน จนทำให้อดสงสัยไม่ได้ว่า บริษัทเหล่านี้น่าจะมี ผลประโยชน์ที่เอื้อกับนักการเมืองที่มีอำนาจตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในช่วงเวลานั้นๆ และต่อมาได้ พัฒนาเป็นสายสัมพันธ์พิเศษต่อกันระหว่างนักธุรกิจ และนักการเมือง ผลการวิเคราะห์การกระจาย (หรือ กระจุกตัว) ของงบประมาณ แยกรายกระทรวงตาม ที่ได้นำเสนอมาในบทความนี้ ได้ช่วยเพิ่มน้ำหนักความ น่าเชื่อถือให้แก่ข้อสังเกตเกี่ยวกับสายสัมพันธ์พิเศษ ระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมืองดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

บทความนี้เชื่อว่าแนวโน้มในอนาคต ด้วยระบอบ ประชาธิปไตยและระบบทุนนิยมจะส่งผลให้กลุ่มธุรกิจ การเมืองยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไป เนื่องจากมี ความพร้อมทางการเงินทุนในการสนับสนุนกิจกรรม ทางการเมืองต่างๆ และยังคงมีการพัฒนาการความ สัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักธุรกิจ และนักการเมือง ที่ซับซ้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ทำให้

ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นรวมทั้งมีการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และนักการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดแนวทางการป้องกันเชิงรุกต่อการทำการทุจริตในโครงการรัฐ การหาผลประโยชน์ทับซ้อน และการคอร์รัปชันมากขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของเครือข่ายธุรกิจการเมืองไทยนั้น มีความจำเป็นที่หลายฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกัน เพื่อไม่ให้เครือข่ายธุรกิจของนักการเมืองเข้ามามีบทบาทในการบริหารและการพัฒนาประเทศ ซึ่งบทความนี้ขอเสนอแนะแนวทางป้องกันและเฝ้าระวังในเบื้องต้นดังต่อไปนี้

- ๑) ด้านบทบาทภาครัฐโดยรัฐบาลควรต้องตระหนักถึงขอบเขตการใช้อำนาจของตน ภายใต้หลักนิติรัฐและนิติธรรม มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ทั้งในการกำหนด

นโยบาย การทำประชาพิจารณ์ การเปิดช่องทางการแจ้งข่าว การเข้าเป็นคณะกรรมการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการจัดซื้อ จัดจ้าง และกองคลังงบประมาณ นอกจากนี้ การสนับสนุนให้องค์กรอิสระและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมพัฒนาการทำงานมากขึ้นเพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ต่างตอบแทนของธุรกิจกับนักการเมืองไทย

- ๒) ด้านบทบาทภาคสังคม ภาคประชาชน และการสร้างจิตสำนึก โดยภาคสังคม ประชาชน สื่อสารมวลชน และนักวิชาการ ต้องร่วมกันเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ด้านเครือข่ายของนักธุรกิจกับนักการเมือง เพื่อให้ประชาชนทั่วไป รู้ เข้าใจ และเท่าทันกับความเคลื่อนไหวในความสัมพันธ์อันซับซ้อนของทั้งกลุ่มนักการเมือง และนักธุรกิจ รวมทั้งให้ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. ๒๕๒๒. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองกับการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเอกชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. ๒๕๔๙. นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพ ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- นคร เสรีรักษ์. ๒๕๒๙. นักรูทกิจในการเมืองไทย: กรณีศึกษามูลเหตุจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. ๒๕๔๙. จากหมอประเวศ ถึง ทักษิณ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. ๒๕๔๙. การต่อสู้ของทุนไทย ๑: การปรับตัวและพลวัตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้ำประสานไทย. ๒๕๔๖. Thanksino's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุทธิเรียพรีนติ้งเฮาส์.
- วิสุทธิ ธรรมวิริยะวงศ์. ๒๕๔๓. ขนชั้นนำทางธุรกิจกับการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. ๒๕๕๐. “ผลประโยชน์ทับซ้อน: แนวคิดและแนวทางการป้องกันแก้ไข.” วารสารร่วมพฤษ ๒๕ (๓): ๓๑-๕๖
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. ๒๕๔๙. ทฤษฎีการคอร์รัปชัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- สุริยะใส กตะศิลาและระจิตกนก จิตมันชัยธรรม. ๒๕๔๕. การผูกขาดทางธุรกิจกับการเมือง: การสร้างแนวร่วมในการผลักดันนโยบายแข่งขันทางการค้า. รายงานนำเสนอต่อธนาคารโลก.
- อภิพันธ์ ชีเจริญ. ๒๕๓๙. บทบาทรัฐกับการชักนำกลุ่มธุรกิจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถัย กิกผล. ๒๕๔๗. “ผลประโยชน์ทับซ้อนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.” วารสารสถาบันพระปกเกล้า ๒ (๑): ๗๑-๙๐.

ภาษาต่างประเทศ

- Anek Laothamatas. 1988. “Business and Politics in Thailand: New Patterns of Influence.” *Asian Survey* 28 (4): 451-470.

Becker, David. 1990. "Business Association in Latin America: The Venezuelan Case." **Comparative Political Studies** 2 (1): 114–18.

Breton, A. 1998. **Competitive Governments: An Economic Theory of Politics and Public Finance**. New York: Cambridge University Press.

Dye, Thomas R., 2002. **Power and Society: An Introduction to the Social Science**, 9th cd., Forth Worth, Harcourt college.

Heilman, Bruce and John Lucas. 1997. "A Social Movement for African Capitalism? A Comparison of Business Associations in Two African Cities." **African Studies Review** 40 (2): 141–171.

Lindblom, Charles E. 1977. **Politics and Markets**. New York: Basic Books.

Lucas, John. 1997. 'The Politics of Business Associations in the Developing World'. **Journal of the Developing Areas** 32 (1): 71–96.

Moore, Mick and Ladi Hamalai. 1993. "Economic Liberalization, Political Pluralism and Business Associations in Developing Countries." **World Development** 21 (12): 1895–1912.

เว็บไซต์

ข้อมูลบริษัท ซิลลิคฟาร์มา จำกัด. สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จาก <http://www.zuelligpharma.com>

ข้อมูลบริษัท ดีเคเอสเอช (ประเทศไทย) จำกัด. สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จาก <http://www.dksh.co.th>

ชมรมคนรักสัตว์. ๒๕๕๖. รายงานวิจัยสืบค้นกรณีทุจริตคอร์รัปชั่นเรื่องถอดบทเรียนคนรักสัตว์: ชุตรากเครือข่ายช่วยเหลือชาติ. สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จาก <http://www.oknation.net/blog/Anti-Corruption/2007/03/03/entry-5>.

ทีมข่าวอาชญากรรม. ๒๕๕๕. "คดีปริศนา! ปล้นบ้านปลัดคมนาคม." ผู้จัดการออนไลน์, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จาก <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9540000147610>

ปัญหาสร้างโรงพักไม่เสร็จ." ไทยพีบีเอส, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖. สืบค้นเมื่อ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ จาก <http://news.thaipbs.or.th/video/>

"เปิดผลสอบชุดหมอบรรลุ น้ำขึ้นให้รีบตัก (ตอน ๑)." มติชนออนไลน์, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๒. สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕ จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1262139402 &groupid=01&catid=02

“ว่าด้วยทุจริตรพยาบาลลูกเงิน.” สงขลาพอเพียง, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๘. สืบค้นเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๕
จาก <http://www.songkhlahealth.org/paper/224>

“ล้มสัญญา ๓๙๖ โรงพัก ไม่เปิดเผย’เสียหาย’ ชง ‘บก.ภ.จว.’ จ้างเอง.” มติชนรายวัน, ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖.
สืบค้นเมื่อ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๖ จาก http://www.matichon.co.th/daily/view_news.php?newsid=01p0111180456§ionid=0101&selday=2013-04-18

สุทธิชัย หยุ่น. ๒๕๔๙. “ธนกิจการเมือง...ที่ปล้นชาติไปเป็นหมื่นแสนล้านยังเป็นแค่ยอดภูเขาน้ำแข็ง.” สืบค้นเมื่อ
๔ สิงหาคม ๒๕๕๔ จาก <http://www.oknation.net/blog/black/2006/12/22/entry-11>.